

Ірина Соколова,

<https://orcid.org/0000-0003-4409-5630>,

наукова співробітниця,

відділ теорії та історії бібліотечної справи,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

просп. Голосіївський, 3, Київ 03039, Україна

e-mail: Sokolova@nbuv.gov.ua

**КОРПОРАТИВНА КАТАЛОГІЗАЦІЯ
В БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ COBISS
(РЕГІОН ЗАХІДНИХ БАЛКАН)**

Мета статті – представити досвід зарубіжних країн на прикладі корпоративної каталогізації в організаційній моделі об'єднання бібліотек у загальну бібліотечно-інформаційну систему COBISS та проаналізувати характеристики і тенденції розвитку корпоративного електронного каталогу цього регіону. **Методологічна база** дослідження ґрунтується на застосуванні комплексу загальнонаукових методів, зокрема аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, узагальнення. **Наукова новизна.** Розглянуто та проаналізовано організаційно-функціональні аспекти корпоративної каталогізації в регіоні Західних Балкан, що практично не висвітлювалося в українській бібліотекознавчій літературі. **Висновки.** Бібліотечно-інформаційна система COBISS зробила можливим об'єднання бібліотек сусідніх країн через ведення корпоративної каталогізації, впорядкування і підтримання спільних БД, використання єдиного інструментарію в обслуговуванні користувачів. Після приєднання до корпоративної каталогізації бібліотечними фахівцями при роботі з локальними електронними каталогами окремих бібліотек створюється 25 % нових записів а здійснюється копіювання 75 % записів, що свідчить про ефективність системи, значну економію часу і фінансових ресурсів. Каталогізаторами і науковцями значна увага приділяється контролю якості введених бібліографічних записів. Знайомство з досвідом у справі корпоративної каталогізації інших країн може бути корисним при розробленні концепції і реалізації цих процесів у мережі українських бібліотек.

Ключові слова: корпоративна каталогізація, IZUM, COBISS, бібліотечно-інформаційна система, об'єднання бібліотек, взаємодія бібліотек.

Актуальність теми дослідження. На сьогодні електронне середовище стало невід'ємною частиною людського життя, що значною мірою змінює організацію роботи бібліотечно-інформаційних інституцій. Бібліотечна

І. Соколова.

спільнота зіткнулася з новими викликами, що вимагають осмислення свого місця і ролі в інформаційному середовищі. З огляду на це може бути корисним знайомство з досвідом корпоративної каталогізації в зарубіжних країнах, які мають інші можливості й перебувають на різних етапах на шляху до суспільства знань.

Аналіз досліджень і публікацій. В українському інформаційному просторі тема корпоративної каталогізації у регіоні Західних Балкан майже не представлена. С. Федущко та Ю. Серов, описуючи створення і роботу електронної бібліотеки Словенії, надають коротку інформацію про словенський сектор корпоративного електронного каталогу станом на 2020 р. [1]. Робота бібліотечно-інформаційної системи COBISS і стан корпоративної каталогізації в регіоні висвітлюються у публікаціях закордонних фахівців, у матеріалах сайта COBISS.NET [5]. У статтях співробітниці IZUM Е. Дорнік протягом багатьох років подається докладний щорічний аналіз усіх змін словенського сектору корпоративного електронного каталогу [6]. М. Селяк порушує в своїх публікаціях тему якості бібліографічних записів [11]. Б. Бадовінац розробила перелік параметрів для визначення якості даних у бібліографічних та авторитетних записах БД [2] та здійснила дослідження, яке мало на меті визначення якості бібліографічних записів у словенському секторі корпоративного електронного каталогу [3]. Г. Мазіч висвітлює особливості та проблеми корпоративної каталогізації у середовищі двох писемностей: кирилиці й латиниці [7].

Мета статті – представити досвід зарубіжних країн на прикладі корпоративної каталогізації в організаційній моделі об'єднання бібліотек у загальну бібліотечно-інформаційну систему COBISS та проаналізувати характеристики і тенденції розвитку корпоративного електронного каталогу даного регіону.

Виклад основного матеріалу. Створення системи корпоративної каталогізації у регіоні Західних Балкан розпочалося на території колишньої Югославії наприкінці 80-х років ХХ ст. До 1991 р. в країні вже була створена бібліотечна комп'ютерна мережа, яка об'єднала найбільші бібліотеки усіх адміністративних округів країни. Після розпаду Югославії бібліотеки тепер вже сусідніх країн на якийсь час припинили взаємодію. На сьогодні співробітництво відновлено, але не на усій території, яка колись входила до однієї країни. Водночас до проекту долучилися Болгарія і Албанія.

Ключову роль у запровадженні корпоративної каталогізації в цьому регіоні відіграв Інститут інформаційних наук (IZUM), який працює у словенському місті Марибор. Понад три десятиліття інститут здійснює розроблення і вдосконалення програмного забезпечення для інформаційної сфери, бібліотечних сервісів та послуг. Співробітниками установи була розроблена система **COBISS** (Co-operative Online Bibliographic System & Services; Спільна онлайн-бібліографічна система та послуги), яка залучила до співпраці бібліотеки країн регіону Західних Балкан через єдину електронну платформу, єдиний корпоративний каталог з чітко визначеними стандартами роботи в ньому, спільні електронні бази даних тощо. За нинішніх умов через сервіси та інструменти, розроблені інститутом, активно співпрацюють бібліотеки восьми країн.

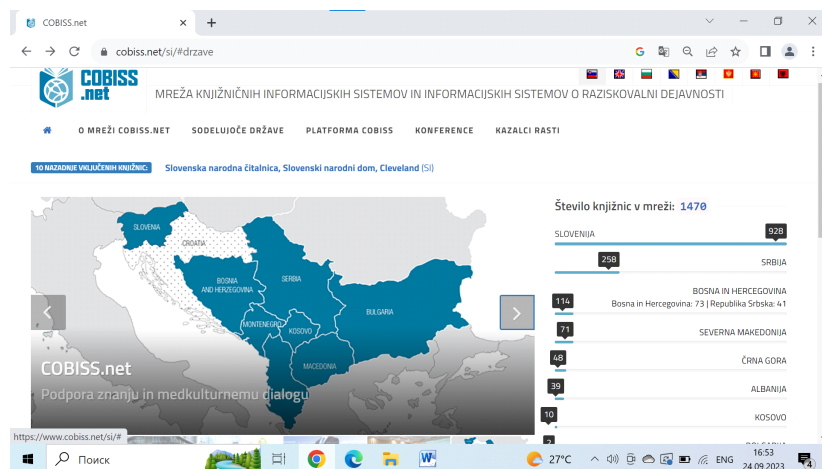

Рис. 1. Інтерфейс сайту COBISS.net, представлений мовами усіх країн-учасниць проекту, а також англійською мовою

Станом на жовтень 2023 р. системою було охоплено 1472 бібліотеки [12]. Характерною особливістю регіону є мультимовність. Зазначимо, що в одних країнах, які приєдналися до системи COBISS, прийнята кирилична писемність, в інших – латиниця, отже записи в усіх базах даних та інтерфейсі системи COBISS здійснюються різними мовами з використанням двох систем писемності, що було першопочатковою умовою для виконання завдання розробниками програмного забезпечення.

Корпоративний електронний каталог або загальна бібліографічна база даних **COBIB** (Vzajemno bibliografsko-kataložno bazo podatkov COBIB) є головною і найбільшою базою даних розробленої системи. Для обміну бібліографічними даними в машиночитаному форматі використовується формат UNIMARC.

Інструменти в електронному середовищі дозволяють відстежувати статистику та контролювати динаміку функціонування цієї системи. На кінець 2022 р. бібліографічна база даних COBIB містила 13,3 млн бібліографічних записів [5], при цьому в загальній сукупності:

44,9 % записів було внесено каталогізаторами сегменту Словенії (COBISS.SI);

- 28,5 % – Сербії (COBISS.SR);
- 8,5 % – Болгарії (COBISS.BG);
- 7,3 % – Боснії та Герцеговини (COBISS.BH+COBISS.RS);
- 5,1 % – Чорногорії (COBISS.CG);
- 4,5% – Північної Македонії (COBISS.MK);
- 1 % – Албанії (COBISS.AL);
- 0,2 % – Косово (COBISS.KS) ¹.

За видами документів у корпоративному електронному каталозі станом на кінець 2022 р. 8,4 млн записів було складено на книги, 320 тис. – серіальні видання, 3,4 млн – статті [5].

Корпоративна каталогізація дає змогу раціонально розподіляти роботу та економити час на копіткому процесі оброблення бібліотечних матеріалів та ведення каталогів. Корпоративний електронний каталог містить записи різних видів документів та нетекстових матеріалів, друкованих та електронних джерел, зокрема: книг, серіальних видань, листових видань, статей, нот і картографічних матеріалів, відео та аудіозаписів, наочних матеріалів для студентів, дитячих іграшок тощо. У системі COBISS розроблена єдина типологія матеріалів, з урахуванням якої класифікуються бібліографічні одиниці.

Корпоративний електронний каталог і всі локальні бази даних кожної окремої бібліотеки мають однакову структуру записів і зведених даних про фонди. Локальні бази даних окремих бібліотек містять уніфіковану структуровану докладну інформацію про власні фонди, яка потрібна як для роботи самої бібліотеки, так і для замовлення книг читачами.

¹ Пораховано за COBISS.Net v številkah. URL: https://www.cobiss.net/doc/Statistike_slo.pdf.

Для обміну даними в системі COBISS використовуються формати, засновані на UNIMARC та розроблені співробітниками інституту: COMARC/B – для бібліографічних даних, формат COMARC/A – для авторитетних записів та формат COMARC/H – для даних інвентаризації.

Для кожної одиниці зберігання достатньо одного оброблення, після чого запис в режимі онлайн стає доступним всім учасникам системи. Каталогізатори кожної бібліотеки виконують роботу з чітко прописаним алгоритмом дій. Якщо каталогізатор описує новий документ і хоче внести запис у електронну локальну базу даних своєї бібліотеки, спочатку він має перевірити, чи існує потрібний бібліографічний запис у корпоративному електронному каталозі COBIV. Якщо запис знайдено, бібліотекар завантажує його у локальну базу даних своєї бібліотеки. Якщо у COBIV необхідний запис не знайдено, продовжується пошук у зарубіжних електронних бібліографічних базах даних, наприклад, у найбільшому в світі корпоративному електронному каталозі WorldCat (OCLC) або в електронному каталозі Бібліотеки Конгресу США. Якщо ж готового бібліографічного запису на цей документ немає ніде, його створюють у локальній базі даних конкретної бібліотеки, після чого запис переноситься до корпоративного електронного каталогу COBIV і стає доступним для всіх бібліотек та читачів у режимі реального часу.

Під час створення записів для серіальних видань використовується міжнародна база даних ISSN, з якої відповідні дані переносяться до корпоративного електронного каталогу та локальних баз даних окремих бібліотек. Також каталогізатори використовують ретроспективні записи з машиночитаних джерел, зроблені бібліотеками перед включенням до COBISS, якщо ці записи відповідають мінімальним критеріям якості та сумісності з форматом COMARC.

Характерно, що співвідношення створених та скопійованих записів протягом останніх років лишається на одному рівні. У 2015 р. в середньому каталогізатори бібліотек, включених до системи, створили лише 25 % нових записів, а скопіювали та перенесли до локальних електронних каталогів окремих бібліотек 75 % записів [9]. Це співвідношення зберіглося й у 2022 р., що підтверджує ефективність роботи системи, величезну економію часу бібліотекарів та фінансових ресурсів. Так, у 2022 р. каталогізаторами було створено 354 тис. нових бібліографічних записів, а скопійовано і перенесено до локальних каталогів окремих бібліотек 1 млн 96 тис. записів [5]. Загалом станом на жовтень 2022 р. у всіх локальних електронних каталогах окремих

бібліотек, які долучилися до системи COBISS, сумарно налічувалося 34 млн записів [8].

Не кожен співробітник бібліотеки допускається до створення бібліографічних записів для корпоративної каталогізації. Цю складну та відповідальну роботу можуть виконувати лише ті фахівці, які мають відповідну кваліфікацію. Наприклад, у Словенії бібліотекарі, які бажають отримати допуск до корпоративної каталогізації, створювати й редагувати бібліографічні записи, мають:

- ✓ відповідати певним вимогам щодо освіти у вищому навчальному закладі;
- ✓ пройти курси за програмою корпоративної каталогізації (NUK/IZUM);
- ✓ самостійно створити не менше 30 бібліографічних записів із відповідними авторитетними записами для різних видів документів у тестовому середовищі системи COBISS.SI;
- ✓ скласти тест для отримання ліцензії «А» щодо корпоративної каталогізації.

Загалом же залежно від ступеня кваліфікації, навичок і досвіду роботи каталогізатори можуть отримати ліцензії різного рівня, від «А» – до «Д».

Для бібліотекарів, які самі не створюють бібліографічні записи, а лише завантажують їх із загальної бази даних COBIV у локальну базу даних своєї бібліотеки, вищезазначені умови не є обов'язковими. Їм достатньо пройти курс обліку та організації бібліотечного фонду.

Курси, на яких здійснюється навчання роботі з форматами COMARC/A, COMARC/B, COMARC/H та необхідним програмним забезпеченням, організовують Національні центри COBISS кожної з країн-учасниць проекту, якщо вони мають необхідний дозвіл на таку діяльність від IZUM. Також Національні центри COBISS надають фахівцям, які пройшли навчання, ліцензії на цей вид робіт. На території Словенії підготовку каталогізаторів та видачу ліцензій здійснює IZUM [10].

Система COBISS є динамічною та постійно розвивається, фахівці відстежують процеси як у корпоративному електронному каталозі в цілому, так і в секторах цієї системи по окремих країнах. При цьому завжди буде актуальною тема контролю якості бібліографічних записів. Якісна робота каталогізаторів відіграє досить важливу роль у системі COBISS і впливає на низку послуг, які пов'язані з використанням бібліографічних даних, наприклад, – пошук і замовлення літератури, робота електронного

особистого кабінета користувача, робота МБА тощо. Підтримці якості, однаковості та несуперечності локальних баз даних та загальної бази даних COBIV сприяє дотримання єдиних стандартів щодо створення бібліографічних записів, здійснення систематичного редагування та програмний контроль для форматів COMARC. Програмний контроль запобігає введенню деяких помилок ще на стадії створення нових записів.

Одне з досліджень якості бібліографічних записів було проведено у словенському сегменті корпоративної каталогізації (COBIV.SI) [3]. Для аналізу з вільної вибірки було взято 13,5 тис. бібліографічних записів з відповідними авторитетними записами, складеними каталогізаторами протягом 2015–2020 рр. Моніторинг виявив, що до значної частини записів не було зауважень або вони були складені з достатнім рівнем якості. Водночас частина записів потребувала одного або кількох виправлень внаслідок серйозних недоліків. Неправильних даних, які б грубо обмежували можливість виявлення джерел, було небагато. У переліку помилок, що були виявлені при проведенні моніторингу, відмічено неправильно вказані дані у списку онлайн-посилань, зайві розділові знаки та пробіли, замінені літери. Також записи були проаналізовані за параметром узгодженості контенту, що важливо, якщо одна й та сама інформація має бути введена в різні елементи даних, різні поля. Аналіз записів за параметром узгодженості контенту виявив, що неякісні дані часто були введені у полях, які стосуються року публікації. Щоб максимально знизити кількість помилок, було рекомендовано розмістити додаткові інструкції з каталогізації на Освітньому порталі IZUM.

Кожен запис, зроблений для корпоративного каталогу, містить інформацію щодо того, хто цей запис створив. Отже, усі неякісні записи, виявлені під час проведення вищеописаного дослідження, були направлені каталогізаторам, що їх склали, для доробки і виправлення. Загалом же редагування корпоративного каталогу здійснюється постійно, є й такі записи, що потребують видалення. Дослідниця Е. Дорнік, описуючи роботу з словенським сегментом корпоративного каталогу, наводить такі дані: на кінець 2021 р. його загальні обсяги становили 5,8 млн записів, для корпоративного каталогу записи створювалися приблизно у третині бібліотек країни, до цієї роботи було залучено 543 фахівця. Протягом року словенські каталогізатори влили до корпоративного каталогу 177,7 тис. бібліографічних записів, як нових, так і скопійованих із інших зарубіжних бібліографічних баз даних. При цьому вони здійснили редагування

100,6 тис. вже існуючих бібліографічних записів, а 2,8 тис. було вилучено із корпоративного каталогу [6].

IZUM здійснює передачу записів із корпоративного каталогу COBIV до найбільшого в світі каталогу WorldCat (OCLC). Для цього проводиться конвертація записів із формату COMARC/B у формат MARC 21. Передача даних сприяє підвищенню видимості інформаційних ресурсів країн Західних Балкан у світовому інформаційному просторі, а також збільшенню інтересу до фондів бібліотек, які приєдналися до корпоративного каталогу системи COBISS.

Висновки. Бібліотечно-інформаційна система COBISS зробила можливим об'єднання бібліотек не тільки всередині однієї країни, але й цілої низки сусідніх країн через ведення корпоративної каталогізації, впорядкування і підтримання спільних БД, використання єдиного інструментарію в обслуговуванні користувачів. Підтримання усіх напрямів роботи системи, а також наповнення корпоративного каталогу COBIV здійснюються в умовах мультимовності й традиційного використання у цьому регіоні двох систем писемності – кирилиці й латиниці. Згідно зі статистикою, після приєднання до корпоративної каталогізації, бібліотечними фахівцями при роботі з локальними електронними каталогами окремих бібліотек створюється 25 % нових записів, в той час як 75 % записів копіюється, що свідчить про ефективність системи, значну економію часу і фінансових ресурсів. Каталогізатори спільно з науковцями працюють над тим, щоб записи, які вводяться до корпоративного каталогу, відповідали критеріям якості: здійснюється редагування; розроблений відповідний інструментарій, завдяки якому збирається необхідна статистика й фіксується рух записів у каталозі; науковці відстежують та аналізують стан та тенденції наповнення каталогу, подають рекомендації щодо вдосконалення цього електронного продукту. Робота IZUM і розроблена ним система COBISS визнані на міжнародному рівні. З бібліографічної бази даних COBIV здійснюється передача записів до найбільшого в світі каталогу WorldCat (OCLC), що сприяє підвищенню видимості інформаційних ресурсів країн Західних Балкан у світовому інформаційному просторі. Знайомство з досвідом у справі корпоративної каталогізації інших країн може бути корисним при розробленні концепції і реалізації цих процесів у мережі українських бібліотек.

Список бібліографічних посилань

1. Федущко С., Сєров Ю. Е-бібліотеки Канади і Словенії. *Бібліотечний вісник*. 2020. № 2. С. 3–9.
2. Badovinac B. Nabor dimenzij za opredelitev kakovosti podatkov v bibliografskih in normativnih zapisih. *Organizacija Znanja*. 2018. № 23 (1–2). URL: https://www.cobiss.si/oz/HTML/OZ_2018_1_2_final/6/index.html.
3. Badovinac B. Spremljanje kakovosti zapisov dnevne produkcije v COBIB.SI v obdobju od 2015 do 2020. *Organizacija Znanja*. 2021. № 26 (1–2). URL: https://www.cobiss.si/oz/PDF/OZ_2021_1_2_final/2126005_Badovinac.pdf.
4. COBISS (Co-operative Online Bibliographic System & Services) : вебсайт. URL: <https://www.cobiss.net/>.
5. COBISS.Net v ztevilkah. URL: https://www.cobiss.net/doc/Statistike_slo.pdf.
6. Dornik E. COBIB.SI: prirast bibliografskih zapisov v letu 2021. *Organizacija Znanja*. 2023. № 28 (1–2). URL: https://www.cobiss.si/oz/PDF/OZ_2023_1_2_final/2328003_Dornik.pdf.
7. Mazič G. Vzajemna katalogizacija v okolju dveh pisav. *Organizacija Znanja*. 2014. № 19 (2). URL: https://www.cobiss.si/oz/HTML/OZ_2014_2_final/22/index.html.
8. Muhvič Šumandl R. Mreža COBISS.net in razvojni dosežki 2020-2022 : predstavitev. URL: https://conference.cobiss.net/wp-content/uploads/2022/11/Romana_Muhvic_Sumandl.pdf.
9. Podpora znanju in medkulturnemu dialogu. URL: <https://www.cobiss.net/si/mreza-cobiss-net.htm#>.
10. Program izobraževanja 2023. URL: https://home.izum.si/izum/program_izobrazevanja/program_izobrazevanja.pdf.
11. Seljak M. Kako racionalizirati katalogizacijo in izboljšati funkcionalnost sistema COBISS. *Organizacija Znanja*. 2009. № 14 (4). URL: https://www.cobiss.si/oz/HTML/OZ_2009_4_final/54/index.html#zoom=z.
12. Število knjižnic v mreži. URL: <https://www.cobiss.net/si/#drzave>.

References

1. Fedushko, S., & Sieov, Yu. (2020). E-biblioteki Kanady i Sloveniji [E-libraries of Canada and Slovenia]. *Bibliotechnij Visnik*, 2, 3-9. [In Ukrainian].
2. Badovinac, B. (2018). Nabor dimenzij za opredelitev kakovosti podatkov v bibliografskih in normativnih zapisih [A set of dimensions for defining data quality in bibliographic and normative records]. *Organizatsija Znanja*, 23 (1-2). Retrieved from https://www.cobiss.si/oz/HTML/OZ_2018_1_2_final/6/index.html. [In Slovenian].
3. Badovinac, B. (2021). Spremljanje kakovosti zapisov dnevne produkcije v COBIB.SI v obdobju od 2015 do 2020 [Quality control of daily bibliographic records

I. Соколова.

- production in the period from 2015 to 2020]. *Organizatsija Znanja*, 26 (1-2). Retrieved from https://www.cobiss.si/oz/PDF/OZ_2021_1_2_final/2126005_Badovinac.pdf. [In Slovenian].
4. COBISS (Co-operative Online Bibliographic System & Services) [website]. Retrieved from <https://www.cobiss.net/> [In Slovenian].
 5. (2023). COBISS.Net v shtevilkah [COBISS.Net in numbers]. Retrieved from https://www.cobiss.net/doc/Statistike_slo.pdf. [In Slovenian].
 6. Dornik E. (2023). COBIB.SI: prirast bibliografskih zapisov v letu 2021 [COBIB.SI: increase in bibliographic records in 2021]. *Organizatsija Znanja*, 28 (1-2). Retrieved from https://www.cobiss.si/oz/PDF/OZ_2023_1_2_final/2328003_Dornik.pdf [In Slovenian].
 7. Mazich G. (2014). Vzajemna katalogizacija v okolju dveh pisav [Mutual cataloging in a dual-font environment]. *Organizatsija Znanja*, 19 (2). Retrieved from https://www.cobiss.si/oz/HTML/OZ_2014_2_final/22/index.html [In Slovenian].
 8. (2022). Muhvich Shumandl R. Mreža COBISS.net in razvojni dosežki 2020-2022 [presentation]. [The network COBISS.net and developmental achievements 2020-2022]. Retrieved from https://conference.cobiss.net/wp-content/uploads/2022/11/Romana_Muhvic_Sumandl.pdf. [In Slovenian].
 9. (2016). Podpora znanju in medkulturnemu dialogu. [Support for knowledge and intercultural dialogue]. Retrieved from <https://www.cobiss.net/si/mreza-cobiss-net.htm#>. [In Slovenian].
 10. (2023). Program izobraževanja 2023 [Education program 2023]. Retrieved from https://home.izum.si/izum/program_izobrazevanja/program_izobrazevanja.pdf. [In Slovenian].
 11. Seljak M. (2009) Kako ratsionalizirati katalogizatsijo in izboljšshati funkcionalnost sistema COBISS [How to rationalize cataloging and improve the functionality of the COBISS system]. *Organizatsija Znanja*, 14 (4). Retrieved from https://www.cobiss.si/oz/HTML/OZ_2009_4_final/54/index.html#zoom=z [In Slovenian].
 12. (2023) Shtevilo knjizhnits v mrezi. [Number of libraries in the network]. Retrieved from <https://www.cobiss.net/si/#drzave> [In Slovenian].

Irina Sokolova,

<https://orcid.org/0000-0003-4409-5630>,
 Research Associate,
 Department of Theory and History of Library Science,
 Institute of Library Science,
 V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)
 Holosiivskyi Avenu, 3, Kyiv, 03039, Ukraine
 e-mail: Sokolova@nbuv.gov.ua

ORGANIZATIONAL MODEL OF THE ASSOCIATION OF LIBRARIES OF THE WESTERN BALKANS COUNTRIES

The purpose of the article is to present the experience of foreign countries using the example of corporate cataloging in the organizational model of unifying libraries in the common library and information system COBISS and to analyze the characteristics and trends of the development of the corporate electronic catalog of this region. **The methodological base** of the research is based on the application of a complex of general scientific methods, including analysis and synthesis, comparative analysis, and generalization. **Scientific novelty.** The organizational and functional aspects of corporate cataloging in the region of the Western Balkans, which were practically not covered in the Ukrainian librarianship literature, were considered and analyzed. **Conclusions.** The COBISS library and information system made it possible to unify the libraries of neighboring countries through the management of corporate cataloging, ordering and maintenance of common databases, and the use of a single toolkit in user service. After joining corporate cataloging, 25% of new records are created by library specialists when working with local electronic catalogs of individual libraries, and 75% of records are copied, which indicates the efficiency of the system, significant saving of time and financial resources. Catalogers and scientists pay considerable attention to quality control of entered bibliographic records. Acquaintance with experience in the field of corporate cataloging of other countries can be useful when developing the concept and implementation of these processes in the network of Ukrainian libraries.

Keywords: co-operative cataloging, shared cataloguing, IZUM, COBISS, library and information system, library association.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2023 р.